

BILAG I

Oversigt over og komparativ analyse af medlemsstaternes lovgivning om fuldbyrdelse af domme om frihedsstraffe

1. BETINGEDE STRAFFE

Betingede straffe er traditionelt blevet betragtet som et middel til redicivforebyggelse. Erfaringerne har navnlig for de korte frihedsstraffe vist, at fængsling kan have større skadelige end gavnlige virkninger. Ved betingede straffe tilskyndes den dømte til at opføre sig ordentligt, idet vedkommende ellers risikerer at skulle afsone sin straf.

Under hensyn til de store forskelle mellem medlemsstaternes strafferetlige systemer med hensyn til reglerne og vilkårene for betingede straffe foreslås det at definere dem som en foreløbig dispensation fra straffuldbyrdelse. At straffen er gjort betinget, bevirker, at straffens retsfølger kan stilles i bero.

Med hensyn til vilkårene for anvendelse af betingede straffe gælder generelt, at de ikke kan idømmes for de groveste lovovertrædelser. Men tærsklerne herfor varierer fra det ene system til det andet, de kan gå lige fra en frihedsstraf på højst et år i Tyskland¹⁴⁶ eller Nederlandene, to år i Grækenland, Det Forenede Kongerige og Spanien og fem år i Belgien eller Frankrig. Dommeren har generelt visse skønsbeføjelser til at afgøre, om straffen skal gøres betinget. I nogle medlemsstater (f.eks. Italien og Belgien) er det justitsforvaltningen, der fører kontrol med anvendelsen af betingede straffe.

Der kan desuden fastsættes en prøvetid, i løbet af hvilken straffen suspenderes. I denne periode skal den dømte generelt underkastes forskellige former for tilsyn og/eller bistand. Der kan være tale om forskellige typer forpligtelser: genoprette en skade, undlade at opsøge bestemte personer eller steder, underkaste sig kontrol eller behandling, gennemgå en uddannelse eller udføre samfundstjeneste.

Prøvetiden spænder fra normalt 1-5 år for de alvorligste lovovertrædelser og til fra 6 måneder til 3 år for mindre alvorlige overtrædelser. En bødestraf, en dagbøde eller en alternativ straf kan bl.a. i Frankrig og Nederlandene også gøres betinget.

Med hensyn til virkningerne i prøvetiden gælder, at hvis den dømte opfører sig pænt, anses vedkommende ved prøvetidens udløb for ikke at være blevet dømt. Opfylder vedkommende derimod ikke betingelserne, eller begår han eller hun på ny en lovovertrædelse, bortfalder prøvetiden normalt¹⁴⁷.

Forskellene mellem de forskellige medlemsstaters lovgivning bevirker i praksis, at mange dommere tøver med at gøre straffene betingede for personer, der har bopæl i en anden medlemsstat end domslandet. En vis grad af indbyrdes tilnærmelse af vilkårene for

¹⁴⁶ I ekstraordinære tilfælde kan selv en fængselsstraf på op til to år gøres betinget, jf. den tyske straffelovs § 2.

¹⁴⁷ Efter britisk ret (§ 119(1) i Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act) er det kun fængselsstraffe idømt i prøvetiden, der kan føre til prøvetidens bortfald.

anvendelse af betingede straffe og reglerne for tilsyn vil formentlig gøre det lettere at få disse straffe anerkendt og fuldbyrdet medlemsstaterne imellem¹⁴⁸.

2. SUSPENSION OG UDSÆTTELSE AF DOMFÆLDELSE

I enkelte medlemsstater, f. eks. i Belgien og Frankrig, er der mulighed for at udsætte domfældelsen til et senere retsmøde, og i så fald sættes den tiltalte i mellemtiden på fri fod i en prøvetid.

I Belgien åbner lov af 29. juni 1964 om udsættelse af domfældelse, betingede straffe og prøvetid mulighed for med den tiltaltes samtykke at udsætte domfældelsen, når vedkommende ikke tidligere er blevet dømt for en alvorlig forbrydelse eller er blevet idømt fængselsstraf på over seks måneder, og når der ikke er sandsynlighed for, at vedkommende vil blive idømt en fængselsstraf på over seks år, forudsat at sigtelsen opretholdes (§ 3 i den ovennævnte lov). Udsættelse kan altid ske ved en dommerkendelse, og desuden kan anklagemyndigheden og den tiltalte anmode om udsættelse. I udsættelseskendelsen skal udsættelsens varighed angives, og den kan ikke være kortere end et år og ikke længere end fem år fra kendelsens afsigelse, og desuden skal eventuelle prøvevilkår angives¹⁴⁹. Enhver retsforfølgning bringes til ophør med disse kendelser, såfremt de ikke tilbagekaldes. Udsættelsen kan tilbagekaldes, hvis den pågældende under prøvetiden begår en ny lovovertrædelse, der kan føre til en fængselsstraf på mindst en måned (§ 13 i ovennævnte lov).

I Frankrig kan retten i henhold til § 132-60 i den franske straffelov udsætte domfældelsen, når det kan fastslås, at lovovertræderen er under rehabilitering, at den forvoldte skade er ved at være genoprettet, og at virkningerne af lovovertrædelsen vil ophøre. Retten fastsætter i sin kendelse en dato for, hvornår strafspørgsmålet vil blive afgjort. Kendelse om udsættelse af domfældelse kan kun afsiges, hvis den tiltalte person eller en repræsentant for den tiltalte virksomhed er til stede under retsmødet.

Retten kan afsige kendelse om, at den tiltalte skal sættes på fri fod på prøve ("ajournement avec mise à l'épreuve", § 132-63 i den franske straffelov). Reglerne er de samme som dem, der gælder for betingede domme med prøvetid. Den franske lov åbner også mulighed for at påbyde, at en person, der er fundet skyldig, skal overholde bestemte vilkår (§ 132-66 i straffeloven).

Strafspørgsmålet skal afgøres senest et år efter den første udsættelseskendelse (§ 132-62 i straffeloven). På det nye retsmøde kan retten enten fritage den tiltalte for enhver straf (selv om vedkommende kendes skyldig)¹⁵⁰, idømme vedkommende den i loven hjemlede straf eller udsætte strafudmålingen endnu engang (§ 132-61 i straffeloven).

3. UDGANG

Udgang betyder, at den dømte har ret til at forlade det fængsel, hvori straffen afsones, for at udøve erhvervsvirksomhed, følge en uddannelse eller et kursus eller udøve midlertidig

¹⁴⁸ Se punkt 3.2.2.

¹⁴⁹ I så fald tales der om en såkaldt "prøveudsættelse".

¹⁵⁰ § 132-58 og 132-59 i straffeloven. Denne afgørelse anføres i straffeattesten, medmindre der gives dispensation.

beskæftigelse med henblik på reintegrering i samfundet, deltagelse i familielivet eller lægebehandling, normalt uden at være under fængselsvæsenets konstante opsyn.

Denne ordning tager sigte på at afhjælpe et af de største problemer omkring fængsling, nemlig at den dømte mister forbindelsen til samfundet. Sammenlignet med betingede domme med prøvetid forekommer frihedsstraf med udgangstilladelse at skabe en bedre balance mellem behovet for reintegrering af den domfældte i samfundet og beskyttelsen af samfundet.

I de få medlemsstater, hvor denne ordning anvendes, bruges den overvejende i straffuldbyrdeelsesfasen¹⁵¹, som en overgang mellem fængsel og tilbagevenden til friheden¹⁵². Det er kun i ganske få medlemsstater¹⁵³, at det er den dømmende ret, der afsiger dom om udgangstilladelse.

Udgang kan fra starten indrømmes personer idømt korte fængselsstraffe (3 måneder i Portugal¹⁵⁴, 1 år i Frankrig). I Portugal kan der kun gives udgang, hvis fængselsstraffen ikke kan erstattes med en bøde, anden ikke-frihedsberøvende straf eller weekendarrest. Der kræves undertiden samtykke fra den dømte (i Tyskland og Portugal). I Italien er det en mulighed under straffuldbyrdelesen, hvis den fængslede er idømt en straf på ikke over seks måneder, eller ved længere fængselsstraffe hvis vedkommende har afsonet halvdelen af straffen; i Frankrig kan der gives udgang i den sidste del af strafafsoningen, hvis reststraffen ikke overstiger et år.

Der kan knyttes en række vilkår til udgangen. De kompetente myndigheder fastsætter nærmere regler for, hvornår den dømte skal være tilbage i fængslet, alt efter hvilken tid det arbejde, den uddannelse, den deltagelse i familielivet eller den lægebehandling, der dannede grundlag for udgangen, tager. Den dømte skal normalt forblive i fængslet de dage, hvor vedkommende af den ene eller den anden grund ikke har nogen forpligtelser uden for fængslet.

Personer med udgang er fortsat underlagt alle de disciplinære regler. Udgangen kan inddrages, hvis den dømte ikke overholder sine forpligtelser eller ikke opfører sig ordentligt, eller hvis de betingelser, der lå til grund for udgangen, ikke længere er opfyldt. I så fald skal reststraffen afsones i fængslet. I nogle medlemsstater (Frankrig) kan en dømt med udgang blive dømt for undvigelse, hvis vedkommende unddrager sig opsyn eller vender for sent tilbage til fængslet.

4. OPSPLITNING AF STRAFFULDBYRDELESEN ("WEEKENDARREST").

Der kan være tale om en opsplnitning af straffuldbyrdelesen, således at straffen afsones i flere dele. Straffens varighed forbliver uændret, men afsones i forskellige afsnit. Denne mulighed findes især for korte frihedsstraffe i enkelte lande, nemlig Belgien¹⁵⁵, Spanien¹⁵⁶, Frankrig¹⁵⁷,

¹⁵¹ Det er f.eks. tilfældet i Tyskland (§ 11 i StVollzG), Belgien ("semi-détention"), Spanien, Finland (Lov om fuldbyrdelse af strafferetlige sanktioner af 19.12.1889/39A, Kapitel 3 paragraf 8 og Kapitel 4 paragraf 4 og 5), Frankrig ("semi-liberté", § 132-25 i straffeloven) og Italien (§ 50 i lov nr. 354 af 26/7/1975).

¹⁵² I Frankrig er dette sågar en forudsætning for ordningens anvendelse, jf. § 723-1 i strafferetsplejeloven.

¹⁵³ Det er f.eks. tilfældet i Frankrig (§ 132-25 i strafferetsplejeloven), Italien (§ 50 i lov nr. 354 af 26/7/1975) og Portugal (§ 46 i straffeloven).

¹⁵⁴ § 46 i den portugisiske straffelov.

¹⁵⁵ I Belgien - hvor der tales om "weekendarrest" - spiller denne mulighed kun en marginal rolle.

Grækenland¹⁵⁸ og Portugal¹⁵⁹. Der må sondres mellem denne ordning og den mulighed, fængselsforvaltningen har for at afbryde strafafsoningen, hvis den dømte er alvorligt syg.¹⁶⁰

I **Frankrig** kan der træffes afgørelse om opsplnitning af straffuldbyrdelsen ved domsafsigelsen eller under strafafsoningen. Der er tale om en forlængelse af fristen for straffuldbyrdelsen (med højst 3 år). Begrundelsen kan være alvorlig sygdom, familiemæssige, arbejdsmæssige eller sociale hensyn ved fængselsstraffe på højst et år. Straffen kan ikke opsplittes i dele på under to dage.

Den dømte løslades på den fastsatte dag uledsaget og uden opsyn, som om vedkommende havde afsonet sin straf. Er den dømte underlagt et tilsyn, skal han eller hun fortsat opfylde sine forpligtelser i forbindelse hermed¹⁶¹, hvilket i første række fængselsforvaltningen fører kontrol med.

Den pågældende genindsættes i det samme fængsel, på den fastsatte dag og tid. Straffen for ikke at møde op i fængslet igen er den samme som for undvigelse¹⁶², og den pålægges af retten eller af fængselsforvaltningen.

Det er den domstol, der udmålte straffen, der har kompetencen til at træffe afgørelse om en opsplnitning af straffuldbyrdelsen eller om inddragelse af en sådan opsplnitning. Det kan den gøre på eget initiativ eller på begæring af den dømte eller anklagemyndigheden. Afgørelsen (der kan ankes) træffes efter indstilling fra fængselsforvaltningen efter forhandlinger på et lukket retsmøde, hvor anklagemyndigheden og den dømte eller dennes advokat høres.

I **Spanien** kan der idømmes weekendarrest på 36 timer, svarende til to dages frihedsstraf. I princippet kan der højst idømmes 24 weekendarrest, undtagen i de tilfælde, hvor denne straf træder i stedet for anden frihedsstraf. Weekendarresten afsones i princippet fredag, lørdag og søndag i det fængsel, der ligger tættest på den dømte.

Den dømmende ret kan dog bestemme, at strafafsoningen skal finde sted på andre ugedage eller i andre fængsler. Hvis den dømte to gange undlader at møde op i fængslet uden gyldig grund, kan den tilsynsførende dommer beordre straffen afsonet uden afbrydelse.

I Spanien er man imidlertid i færd med at behandle et lovforslag om afskaffelse af muligheden for weekendarrest, fordi erfaringerne i de syv år, denne mulighed har fandtes, ikke har været positive. Ifølge lovforslaget skal weekendarrest erstattes med fængselsstraf, bøde, samfundstjeneste eller elektronisk overvågning, alt efter grovheden af det strafbare forhold.

I **Portugal** afsones fængselsstraffe på op til 3 måneder, der ikke skal forvandles til bøder eller anden straf uden frihedsberøvelse, i form af weekendarrest, hvis det skønnes hensigtsmæssigt. Hver weekendarrest har en varighed på mindst 36 og højst 48 timer, hvilket svarer til fem dages uafbrudt frihedsberøvelse. Der kan højst idømmes 18 weekendarrest. Helligdage, der ligger i forlængelse af en weekend, kan også bruges til afsoning af straffen.

¹⁵⁶ Arresto de fin de semana, § 37 i straffeloven.

¹⁵⁷ § 132-27 i straffeloven.

¹⁵⁸ § 63 i den græske lov om straffuldbyrdelse.

¹⁵⁹ "Prisão por dias livres", § 45 i straffeloven.

¹⁶⁰ Se f. eks. § 46 i den tyske lov om straffuldbyrdelse (StVollstrO).

¹⁶¹ § 763-7 i strafferetsplejeloven.

¹⁶² § 434-29, 3° i straffeloven.

5. ELEKTRONISK OVERVÅGNING

Ved elektronisk overvågning skal den dømte bære en sender (som oftest et elektronisk armbånd), der åbner mulighed for at kontrollere, om han eller hun befinder sig på et af myndighederne udpeget sted (som oftest bopælen) på de fastsatte tidspunkter. Den dømte må ikke forlade det sted, myndigheden har udpeget, i de fastsatte tidsrum.

Elektronisk overvågning er en relativt ny foranstaltning, der praktiseres i seks medlemsstater (Belgien, Spanien, Frankrig, Italien, Sverige og Det Forenede Kongerige). I delstaten Hessen i Tyskland, i Nederlandene, i Finland og i Portugal anvendes den som et forsøg, og i Tyskland og Danmark overvejer man for øjeblikket at indføre den på landsplan.

For lovgiveren ligger hovedmotivet bag indførelsen af denne mulighed i ønsket om at variere de måder, hvorpå en straf kan fuldbyrdes, for derigennem at mindske antallet af indsatte i fængslerne og reducere de skadelige virkninger af fængselsstraffe (social stigmatisering, tab af beskæftigelse og deraf følgende økonomiske problemer for familien, manglende kontakt med børnene og autoritetstab), gøre det lettere for den dømte at deltage i samfundslivet og derigennem reducere risikoen for gentagelser, mindske problemerne med overfyldte fængsler og opnå besparelser i omkostningerne ved fængselsophold¹⁶³.

Ordnningen kan have flere forskellige funktioner, alt efter i hvilket stadium den pålægges. Den kan pålægges som hovedstraf (Italien, Sverige¹⁶⁴), og den kan træde i stedet for varetægtsfængsling (Frankrig, Italien, Portugal)¹⁶⁵. Den kan også pålægges under en prøveløsladelse (Belgien, Frankrig¹⁶⁶, Nederlandene, Sverige), under udgang (Spanien) eller ved weekendarrestordninger (Spanien). I Sverige har man siden 1. oktober 2001 kørt et pilotprojekt, hvor der kan indføres elektronisk overvågning i den sidste del (de sidste 3 måneder) af afsoningen af fængselsstraffe på mindst 2 år.

Ordnningen kan anvendes for personer, der er idømt en straf på op til et bestemt antal år (Frankrig: 1 år eller mere, hvis den dømte mangler at afsone under et år, Italien: 4 år, Sverige: 3 måneder). I Belgien kan den anvendes for personer idømt straffe på ikke over tre år, hvilket kan ske allerede ved afsoningens start, og personer idømt længere straffe fra det øjeblik, hvor de opfylder betingelserne for eller er indstillet til prøveløsladelse.

Nogle kategorier af dømte er udelukket fra denne ordning - i Belgien gælder det f.eks. personer dømt for seksualforbrydelser, menneskehandel eller narkotikahandel.

I alle medlemsstater er det en forudsætning, at den dømte har givet sit udtrykkelige samtykke - i nogle lande (Frankrig) skal det ske i nærværelse af vedkommendes advokat, i andre lande skal de personer, der bor sammen med den dømte, også give deres samtykke (Belgien).

¹⁶³ I Frankrig anslås fængselsophold f.eks. at koste samfundet ca. 60 EUR om dagen, hvilket skal sammenholdes med 20-30 EUR for en dømt med udgang og 22 EUR for en dømt under elektronisk overvågning (Le Monde, 29.4.2003).

¹⁶⁴ I stedet for korte fængselsstraffe på op til tre måneder.

¹⁶⁵ Hvilket den svenske lovgivning udtrykkeligt udelukker.

¹⁶⁶ I Frankrig for en periode på højst et år.

I flere medlemsstater gælder der minimums- (Belgien: 1 måned) og maksimumperioder (Belgien: 3 måneder, Det Forenede Kongerige: 6 måneder¹⁶⁷, Skotland: 12 måneder¹⁶⁸) for elektronisk overvågning.

I flere medlemsstater (Frankrig) skal der - på den dømtes anmodning - indhentes udtalelse fra en læge om, at det ikke er skadeligt for den dømtes helbred.

I nogle tilfælde må den dømte ikke forlade det pågældende sted uden for bestemte tidsrum, f.eks. for at arbejde, følge undervisning, undergå behandling eller deltage i familielivet.

Den kompetente myndighed kan desuden underkaste den dømte forskellige prøvevilkår (Belgien, Frankrig). Den kan ændre vilkårene for den elektroniske overvågning på eget initiativ eller på den dømtes anmodning.

På den dømtes anmodning eller såfremt den dømte er blevet nægtet en ændring i overvågningen, dømmes på ny (ved betingede domme), ikke overholder de fastsatte vilkår eller bevidst unddrager sig den elektroniske overvågning (hvilke ifølge lovgivningen i visse lande, f.eks. Frankrig, sidestilles med undvigelse), kan ordningen inddrages. I så fald skal den dømte afsone reststraffen i fængsel, men den periode, hvor der blev anvendt elektronisk overvågning, regnes med i straffetiden (Frankrig).

Sanktionen for manglende overholdelse af de fastsatte vilkår, bl.a. med hensyn til, hvad den dømte bruger sin tid på, er en advarsel eller en skærpelse af vilkårene. Grovere tilsidesættelser (gentagne fravær, forsætlig ødelæggelse af armbåndet eller kontrolinstrumenterne, nye strafbare forhold ...) kan føre til, at ordningen inddrages, således at den dømte skal genindsættes i fængslet.

6. HUSARREST

Husarrest er en ordning, hvor man giver bestemte kategorier af personer en særlig behandling under hensyn til deres særlige status, således at de kan afsone deres straf i deres hjem eller et andet sted, hvor de undergår en behandling. Undtagen i Det Forenede Kongerige og Italien findes muligheden for husarrest kun i forbindelse med en form for elektronisk overvågning (se ovenfor). I Spanien blev husarrest afskaffet med ikrafttrædelsen af den nye straffelov i 1995.¹⁶⁹

I **Det Forenede Kongerige** åbner § 37 i Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 mulighed for at pålægge en form for husarrest i et bestemt tidsrum. Det kan ske for alle lovovertrædelser med undtagelse af mord og de andre forbrydelser, der opregnes i ovennævnte lovs § 109-111.

I kendelsen ("curfew order") skal det fastsættes, hvor husarresten skal finde sted, og i hvilke tidsrum den dømte ikke må forlade dette sted. Den maksimale varighed er på 6 måneder for personer på 16 år og derover og på 3 måneder for personer under 16 år. Varigheden kan ikke være på over 12 timer om dagen og ikke under 2 timer om dagen. Der er mulighed for elektronisk overvågning under husarresten. I kendelsen om husarrest skal det angives, hvem

¹⁶⁷ "Curfew order", hvis gennemførelse til dels overdrages til private virksomheder.

¹⁶⁸ "Restriction of liberty orders".

¹⁶⁹ § 27 og 30 i straffeloven af 1973.

der har ansvaret for overvågningen af den dømte under husarresten. Denne sanktion kræver ikke den dømtes samtykke.

Dømte, der ikke overholder vilkårene for husarresten, risikerer at få pålagt en bøde på 1 000 GBP. Husarresten kan desuden ophæves, og den dømte vil kunne blive idømt en strengere straf. Samme retsfølger (ophævelse og ny dom) gælder, hvis den dømte begår en ny strafbar handling under husarrestens varighed.

Efter **italiensk ret** skal husarrest tilgodese såvel straffuldbyrdseshensynet og hensynet til samfundets interesser som hensynet til visse grundlæggende borgerlige rettigheder (som f.eks. retten til sundhed, retten og pligten til at tage vare på sine børn og deres uddannelse og retten til beskyttelse af moderskabet)¹⁷⁰. I Italien bruges husarrest både som en måde at holde en person i varetægt på i undersøgelsesfasen¹⁷¹ og til fuldbyrdelse af en straf på højst fire års fængsel eller længerevarende fængselsstraf med en reststraf på højst 4 år. I sidstnævnte tilfælde pålægges husarresten ikke ved domsafsigelsen, men under strafafsoningen. Husarrest kan anvendes over for følgende personer: a) gravide kvinder og mødre med et barn på under 10 år, der bor hos dem, b) fædre med forældremyndighed over et barn på under 10 år, der bor hos dem, når moderen er død eller ude af stand til at tage vare på sine børn, d) personer på over 60 år, der er helt eller delvis umyndiggjorte, e) unge under 21 år, når helbredsmæssige, uddannelsesmæssige, arbejdsmæssige eller familiemæssige grunde taler herfor¹⁷². Der findes desuden særlige regler for dømte med AIDS. For nylig blev der for alle dømte - og ikke blot for de ovennævnte kategorier - indført mulighed for husarrest til afsoning af straffe - også reststraffe - på højst 2 år, når den pågældende ikke opfylder betingelserne for prøvetid, og når risikoen for, at vedkommende begår ny kriminalitet, kan udelukkes.¹⁷³

I Italien er det den tilsynsførende domstol, der skal fastsætte vilkårene for husarresten og for socialvæsenets indgreb. Den dømte må ikke forlade sit hjem eller den institution, husarresten foregår i. Dommeren kan om fornødent indskrænke den dømtes ret til at kommunikere med andre end dem, der bor sammen med eller bistår den pågældende. Kan den dømte ikke på anden vis dække sine livsvigtige behov, eller er den pågældende absolut ubemidlet, kan dommeren give ham eller hende tilladelse til at forlade husarresten i løbet af dagen i det tidsrum, der er strengt nødvendigt for at dække disse behov eller arbejde. Anklagemyndigheden eller kriminalpolitiet kan til enhver tid kontrollere, om den dømte overholder sine forpligtelser.¹⁷⁴

Ordringen kan inddrages, når den dømte ikke opholder sig på det sted, der er fastsat (i så fald foreligger der undvigelse, jf. straffelovens § 385), eller ikke opfører sig i overensstemmelse med de fastsatte vilkår og derfor ikke længere opfylder kravene for denne ordning. Ordningen kan desuden inddrages, når betingelserne for dens indrømmelse ikke længere er opfyldt, eller når straffen er bortfaldet.

¹⁷⁰ § 47ter i lov nr. 354/1975.

¹⁷¹ § 284 i strafferetsplejeloven.

¹⁷² § 47ter i lov nr. 354/1975.

¹⁷³ § 47ter (1bis) i lov nr. 354/1975.

¹⁷⁴ § 284 i strafferetsplejeloven.